

Cincér

AZ ÉLETTEL TELI TÖLGYESEKÉRT

*60 éve védett
a budai Sas-hegy*

Life4Oak
Forests

tartalom

ZÖLD HÍREK

Képek a Sas-hegy történetéből

Programajánló

AKTUÁLIS
Élettel teli tölgyesekért

Bíboros kosborok a
molyhos tölgyek alatt

Min múlik a tölgyesek
fajgazdagsága?

A Sas-hegyi erdők
fejlesztése

Cincér Kázmér

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

1. Hiúz Ház
(Királyréti Erdei Iskola és Látogatóközpont)
Királyréti tanösvény
2. Pál-völgyi és Mátyás-hegyi-barlang,
Budapest
3. Szemlő-hegyi-barlang,
Budapest
4. Alcsúti Arborétum,
Alcsútdoboz
5. Dinnyési-fertő és
Madárdal tanösvény,
Dinnyés
6. Ócsai Tájház, Selyem-
réti és Turján tan-
ösvény, Ócsa
7. Kőkörcsin Ház és
Strázsa-hegyi tanösvény,
Esztergom
8. Píliszi Len Látogató-
központ, Jági és
Nagyszénás tanösvény,
Píliszentiván.

Kiadja: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Fűr András igazgató
Budapest, 2018

Szerkesztő: Előd Réka, Lichter Katalin
Címlapon: Frank Tamás: tölgy matuzsálem
További fotók készítői: Bajor Zoltán,
Csonka Péter, Frank Tamás, Halász Antal,
Kalotás Zsolt, Kézdy Pál, Koncz Péter,
Szontaghné Mosoni Dóra, DINPI archívum,
Illusztráció: Kiss Maja, Molnár Márton,
Vasvári Viktória
Kiadványszerkesztés: Kiss Maja
Nyomdai munkák: Kőménymag Kft.

*A lapszám megjelenését LIFE 4 Oak Forests,
„Természetvédelmi kezelési eszközök a Natura 2000
területek tölgyerdeinek strukturális és szerkezeti
biológiai sokféleségének növelésére” című,
LIFE-16/NAT/IT/000245 azonosító számú
pályázat támogatta.*

*Ingyenes terjesztésű kiadvány, mely környezetbarát,
újrahasznosított papírra készült.*

BÜSZKESÉGEINK

Minden évben a Föld Napján osztják ki a Természetvédelemhez kötődő legrangosabb elismeréseket. Idén – legnagyobb örömeinkre – két munkatársunk is gazdagabb lett egy-egy miniszteri kitüntetéssel.

Novák Adrián, a DINPI Pilis-Budai Tájegységének vezetője az erdőgazdálkodás és a természetvédelmi kezelés összehangolását szolgáló, kiváló tevékenységéért, elhivatott őrszolgálati munkájáért kapott **Miniszteri Elismerő Oklevelet**.

Az őrszolgálati akciók során mutatott rendíthetetlen higgadtsága már-már legendássá vált kollégái körében. A Pilisi Bioszféra Rezervátum övezeti rendszerének kidolgozásában is aktívan részt vett, ma fontos feladata a Bioszféra Rezervátum kezelése. Nemrég bekapcsolódott az Igazgatóság génmegőrzési tevékenységébe is, egy drótszűrű magyar vizsla büszke tulajdonosaként.

Selmeczi Kovács Ádám, a DINPI Börzsönyi Természetvédelmi Tájegységének vezetője **Pro Natura Emlékplakettet** vehetett át a Föld Napján.

Ádám már korán kapcsolatba került a természetvédelemmel. Civil természetvédőként részt vett a Duna-Ipoly Nemzeti Park kialakítását célzó felmérésekben, majd a Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség (OKTVF) munkatársaként dolgozott a Natura 2000 területek hazai rendszerének kimunkálásán és a Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer kialakításán. Immár 10 éve erősíti a DINPI csapatát, munkáját mindig a legmagasabb fokú szakmai elhivatottság, szakszerűség és megbízhatóság jellemzi. Kiemelkedő érdemeket szerzett a Nemzeti Park Ipoly-völgyi vizes élőhelyeinek hosszú távú fennmaradását elősegítő pályázatok kimunkálásában, végrehajtásában. Emellett a madártan, a zoológia egyéb területei és a természetvédelem témájában számos publikációt tett közzé szakmai és ismeretterjesztő kiadványokban. Gyönyörű természetfotóit nem győzzük csodálni.

Mindkettejüknek gratulálunk!

MOST MÁR BIZTOS, HOGY FARKAS JÁRT A BÖRZSÖNYBEN!

Az idei tél nagy szenzációja volt, amikor Darányi László kollégánk – aki rendszeresen járja a Börzsönyt a hiúz nyomait keresve – legnagyobb meglepetésére a farkaséhoz hasonló nyomokat vett észre a friss hóban. A kitűnő hóviszonyoknak köszönhetően kilométereken keresztül tudta követni az állat nyomait, és sikerült ürülmintát is gyűjtenie az egyedtől. Az ügyben megkereste Bedő Pétert, a Börzsöny Alapítvány nagyragadozó-kutatóját, aki elmondta, hogy a télen ő is több ízben talált farkas nyomokat a hegységben, s vizeletmintákat is gyűjtött az állattól.

Bár a lábnyomok és a nyomokból kiolvasható viselkedés alapján a kutatók valószínűsítették, hogy ténylegesen farkas (és nem egy nagyobb kutya) nyomait találták meg a Börzsönyben, biztosat mégis csak a begyűjtött minták genetikai vizsgálata után lehetett mondani.

A gödöllői biotechnológiai laboratóriumban (NAIK) történt meg a 9 börzsönyi minta (8 vizeletminta és egy ürülminta) elemzése. Mind a 9 begyűjtött minta eredményt adott, és mindegyik egyértelműen farkastól származik! Ráadásul a minták elemzéséből az is kiderült, hogy nem egy, hanem két különböző egyed járt a helyszínen!

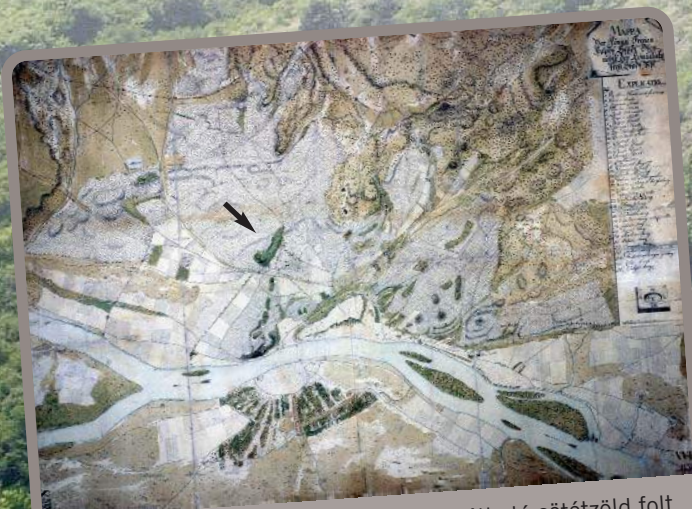
A farkasok mozgásterülete akár több száz négyzetkilométer is lehet, így lehetséges, hogy ez a két állat a Bükkből, vagy Szlovákia területéről érkezett a Börzsönybe felderítőként. Azt viszont már biztosan elmondhatjuk, hogy sok év után ismét farkas jár(t) a Börzsönyben.

KÉPEK A SAS-HEGY TÖRTÉNETÉBŐL

Európa természetvédelmi fővárosa Budapest. Van-e még egy nagyváros, ahol 50 km hosszú barlangrendszer húzódik a házak alatt, mint itt, a Rózsadomb mélyén? Van-e hasonló hely a forgalmas BAH-csomópont fölé emelkedő sziklákhöz, ahol együtt élnek mediterrán vadvirágok, jégkori növények, Európa legnagyobb kígyója és legritkább pókjai? Ezeket az értékeket a Sas-hegyen találjuk.

Rengeteg veszély közt maradtak fenn, és ebben fontos szerepe volt annak, hogy a hegy már 60 éve természetvédelmi oltalmat élvez. Viszontagságos történetét és az itt folyó természetvédelmi munkát önmagukért beszélő korabeli fényképeken mutatjuk be.

Az 1770-ben készült térkép közepén látható sötétzöld folt a Sas-hegy. Körülötte mindenütt szőlőültetvények voltak (szürkével jelölve), amiket a 19. század végén bekövetkezett filoxérajárvány pusztított el. A hegy ekkoriban és később is olyan szerepet játszott, akár Noé bárkája: a szőlők, majd a házak tengerében évszázadokon keresztül menedéket szolgált Buda ősi növény- és állatvilága számára.

A szőlő- és gyümölcsstermesztés visszazorulásával a 20. század elejétől megkezdődött a hegy beépítése. Bár a szőlők mezsgyéin fennmaradhatott az ősi lösznövényzet egy-két eleme, a beépített környezet ezek túlélését már nem tette lehetővé. Megszűntek a Sas-hegyet a környezetével összekötő természetes ökológiai folyosók. Az elszigetelődött élőhelyen csak olyan állatok tudtak tartósan megmaradni, amelyek kis területen mozognak, mint például a haragos sikló, a pannonygík vagy a bikapók. Ezek az állatfajok jelentik ma a Sas-hegy legféltettebb ritkaságait.

Pénzes Antal, Budapest neves természettudósa már 1942-ben így írt: „A megvédendő területek közé tartozik elsősorban a Sas-hegy felső, sziklás és füves része. A budai hegyek egyik legérdekesebb életközösségét a Sas-hegyen találjuk, bár messziről kopár, sziklás képet mutat, amelyen csak itt-ott zöldell egy-egy árva feketefenyő vagy orgonabokor. De ez csak látszat, amellyel csak a felületes szemlélő elégszik meg, közelebbi vizsgálattal kiderül, hogy ez Budapest egyik legérdekesebb élőhelye, amelyhez hasonlót Visegrádtól az AI-Dunáig nem találunk.” A terület ismertetését így fejezi be: „Ez a kopáran kiugró dolomitszirt utolsó öre a Dunántúl keleti részén megmaradt ősi életközösségeknek, melynek fenntartása és megőrzése, még mai körülmények között környezetével is, a fővárosnak elsőrendű feladata.”

A Sas-hegy 1958 óta természetvédelmi terület.

Az 1960-as évek elejéig a hegy kopár volt, a sziklák mellett sziklagyepek, sztyepprétek borították. Ezután meghódították az – elsősorban a környező kertekből bevándorolt – idegen eredetű (egzóta) fa- és cserjefajok. Különösen agresszívan terjedt az orgona, az arany-cserje és a mahónia. Bár virágzáskor szép látványt nyújtottak, de az a veszély fenyegetett, hogy teljesen kiszorítják a természetes növényvilágot.

Az 1970-es évek elején a területet megnyitották a nagyközönség előtt. Ebben az időszakban épült az első fogadóépület, amit 1984-ben a képen látható látogatóközpont váltott fel. Az egyre növekvő, szabályozatlan látogatóforgalom a 2000-es évek elején már komolyan veszélyeztette a taposásra érzékeny gyepeket. A ritka fajok élőhelyét az egyre terjedő orgonabozót is elfoglalta. Sajnos a ház és a kiállítás sem volt már elég korszerű, mind az élőhelyek megmentése, mind a látogatók méltó fogadása érdekében sürgős beavatkozásra volt szükség.

2007-től uniós támogatásokkal kezdődött meg a látogatóközpont átalakítása és az élőhelyek helyreállítása. Az épület alsó szintjén interaktív kiállítást, a felső emeleten pedig kilátóteraszt és kisebb előadások megtartására is alkalmas konferenciatermet alakítottunk ki. A meleg vizet napkollektorok biztosítják. Az épület fűtését apríték-tüzelésű kazán szolgáltatja, amit a természetvédelmi munka során kivágott tájidegen fa- és cserjefajokkal táplálunk. Az idegen eredetű növényeket eltávolítottuk a területről. A következő nagy lépés, hogy a hegy nyugati lábán található bozótból parkerdőt alakítsunk ki.

Új látogatási rend

2008 óta új látogatási rend szerint várjuk az érdeklődőket. A látogatók a fogadóépületben található kiállítást és a hegy tetejét elfoglaló kilátópontot egyénileg is megtekinthetik, a hegyet körbefutó, megújult tanösvényt azonban csak szakvezetővel járhatják be. Így tudjuk biztosítani, hogy minden látogatónk első kézből kaphasson információt a Sas-hegy védett természeti kincseiről. A hegy egyedi értékeit bemutatva egyre szélesebb körben sikerül tudatosítanunk, hogy az itt élő és látható fajok, geológiai érdekességek vagy

épp a táj látványa ugyanolyan értéket képviselnek, mint egy múzeumban őrzött tárgy.

Az Újbuda Önkormányzata és Igazgatóságunk közötti együttműködés példaértékű. A környezet- és természetvédelem területén folytatott közös munka során a két szervezet hatékonyan tudja korunk égető környezeti problémáira ráirányítani óvodások és egyetemisták, kisgyerekes családok és az idősebbek, vagyis bármely korosztályba és csoportba tartozó emberek figyelmét.

dr. Kézdy Pál, szakmai igazgatóhelyettes
és Kremncsán János, közönségkapcsolati referens

Június

Július

★ Június 15-23. között több alkalommal 19:00-22:00, Agostyán ★
Égi-földi lámpások között – Szentjánosbogarak és csillagok a Gerecsében

Éjszakai sétánk során bejárjuk az Árendás-patak menti őserdő-maradvány legrejtettebb zugait, míg körülöttünk megjelennek a szentjánosbogarak, az égen pedig a csillagok...

Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Czumpf Attila, +36 30 663 4651

★ Június 18-23. között több alkalommal 20:30-22:00, Pilisszentiván ★
Éjszakai túra a csillagos égbolt alatt

Amikor a nap nyugovóra tér és a csillagok is kigyúlnak, ilyenkor Szent Iván-éj környékén megelevenedik az erdő. Sétánkon az erdők eleven mécsesével, a szentjánosbogarakkal is találkozhatunk. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Becsei Katalin, +36 30 511 1802, pilisilen@dinpi.hu

★ Június 18-24. között több alkalommal 19:30-22:00, Királyrét ★
Szentjánosbogaras séták Királyréten

Nem csak egy egyszerű esti sétán vehetnek részt vendégeink, hanem számtalan érdekességet tudhatnak meg a szentjánosbogarakról és az éjszakai lények túlélési trükkjeiről is.

Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Sevcsik András, +36 30 238 0063, +36 27 585 625, hiuzhaz@dinpi.hu

★ Június 23. szombat, 16:00-19:00, Ócsa ★

Szent Iván napja – Kézművesség és meseelődás

A nyári napforduló ünnepén kézműves vásárral és bemutatókkal várja az Ócsai Tájház a családokat. 18 órákor mese és körjáték kicsiknek és nagyoknak a Meselátó Bábársulat közreműködésével.

☀ 1500, 950, 800 és 500 Ft/fő

☛ Kormos Rebeka, +36 30 494 3368, ocsaitajhaz@dinpi.hu

★ Június 23. szombat, 8:30-13:30, Nagykáta - Tápióbicske ★

Mezítláb a Felső-Tápióban

Túránkon egy alföldi vízfolyást ismerhetünk meg: hódrágtá fák, szitakötők tánca, sekély, akár több kilométeren keresztül gázolható szakaszok. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Németh András, +36 30 236 8351, nemetha@dinpi.hu

★ Július 7. szombat, 11:00-13:00, Királyrét ★

Pataki hűsölés kövi rákokkal, kérészéssel és társaikkal

A nyári kánikula elől legjobban menedék egy hegyi patak, ahol a Dunavirág Vízügyi segítésével testközelből is megismerhetjük a szalamandra lárvákat, kövi rákokat, és még sok más különleges pataki lényt. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 1500 és 750 Ft/fő ☛ Sevcsik András, +36 30 238 0063, +36 27 585 625, hiuzhaz@dinpi.hu

★ Július 20. péntek, 19:00-23:00, Szár ★

Az istenek a fejünkre esnek!

Vértesi csillagnéző túránkon ezúttal kivételesen jó alkalmunk nyílna a római istenek megismerésére! Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Klébert Antal, +36 70 330 3854, kleberta@dinpi.hu

★ Augusztus 10. péntek, 19:00-22:00, Nagykovács ★

Szöcskeugrás és csillaghullás

Cserkészsük be közösen Európa legnagyobb rovarát! Egy rovar, amelyből csak női példányok léteznek! Mire kiérünk a Nagy-Szénásra a nyári égbolt tárul elénk, és „csillaghullásban” is gyönyörködhetünk. Előzetes bejelentkezés szükséges!

☀ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ Becsei Katalin, +36 30 511 1802, pilisilen@dinpi.hu

★ Augusztus 11. szombat, 10:00-11:00, 13:00-14:00, Budapest ★

Élet a kánikulában – Szódás túra a Sas-hegyen

A dolomitszliklák forró világába kevesen merészkednek. Pedig vannak olyan élőlények, melyek a rekkenő hőség ellenére is jól érzik magukat. Túlhevülés ellen látogatóink számára is kínálunk valamit! ☀ 1100, 850 és 700 Ft/fő

☛ Csóka Szilvia, +36 30 408 4370, sashegy@dinpi.hu

★ Augusztus 11. szombat, 20:00-23:00, Ócsa ★

NYÁRESTI VENDÉGSÉG – Borkóstoló és vacsora

Vendégváró falatokkal, új- és óborokkal ízesített esti tárlatvezetést követően az udvaron terített asztal és meleg vacsora várja a résztvevőket. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☀ 7000 Ft/fő.

Jegyek elővételben kaphatóak az Ócsai Tájházban.

☛ Kormos Rebeka, +36 30 494 3368, ocsaitajhaz@dinpi.hu

★ Augusztus 18. szombat, 9:00-13:30, Ócsa ★

Fűben-fában – Gyógynövényismereti túra

A láprétek őszi gyógynövényeivel, majd természetes házi praktikákkal ismerkedhetünk. Előzetes bejelentkezés szükséges!

A túra 12 éves kortól ajánlott. ☀ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Kormos Rebeka, +36 30 494 3368, ocsaitajhaz@dinpi.hu

☀ Részvételi díj (sorrendben: teljes árú, kedvezményes, csoportos/családi részvételi díjak) ☛ Kapcsolat, bejelentkezés.
Kérjük, munkatársainkat munkaidőben hívják!

Augusztus

Augusztus 24. péntek, 19:30-tól, Budapest

Kezdődik a denevérnász a Pál-völgyi kőfejtőben

A Pál-völgyi kőfejtőben több barlang bejáratát is megtalálhatjuk. A nászidőszak idején erdei fajok és épületlakó denevérek is felkeresik ezeket a helyeket, hogy ott párra leljenek. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☼ 2200 és 1200 Ft/fő

☛ dr. Hegyi Zoltán, +36 30 862 7939, hegyiz@dinpi.hu

Augusztus 25. szombat, 9:00-12:00, Dinnyés

Madáröptetés a Madárdal tanösvényen

Elkezdődött a madárvonulás. Ilyenkor nem csak az itt fészkelő, hanem már az erdőkből időben útra kelt vándorokkal is találkozunk. A madárgyűrűzés alkalmával gyerekek és felnőttek egyaránt részt vehetnek a madarak szabadon engedésében.

Előzetes bejelentkezés szükséges! ☼ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Fenyvesi László, +36 30 663 4630, fenyvesil@dinpi.hu

Szeptember 1. szombat, 10:00-11:30, Kisoroszi

Kisoroszi homokbuckák – Az imádkozó sáskák és sisakos sáskák birodalma

A Szentendrei-sziget északi csúcsán, a 6000 éves homokbuckákon olyan védett ritkaságok élnek, mint a csikófark, a homoki kikerics, az imádkozó sáska, vagy a sisakos sáska. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☼ 1500 és 750 Ft/fő

☛ dr. Jankainé Németh Szilvia, +36 30 663 4614, nemetsz@dinpi.hu

Szeptember 1. szombat, 11:00-12:30, 14:00-15:30, Budapest

Haragosék jóllaknak – A Sas-hegy hüllői

Vajon honnan kapta nevét a hegy egyik ékköve, a fokozottan védett haragos sikló? Milyen kígyófajok fordulnak elő a hegyen? A válaszokra fény derül a tematikus túra során. ☼ 1100, 850 és 700 Ft/fő

☛ Csóka Szilvia, +36 30 408 4370, sashegy@dinpi.hu

Szeptember 8. szombat, 16:00-19:00, Budapest

Jókai kora, Jókai bora

– Borkóstolóval egybekötött irodalomtörténeti est

Jókai termékeny írói munkája mellett szenvedélyes kertész és szőlész is volt. Programunk során Jókainak ezt a – talán – kevéssé ismert oldalát mutatjuk be. Jókai présházánál megkóstoljuk egy neves családi pincészet borait is. Előzetes regisztráció szükséges!

☼ 3000 Ft/fő

☛ Kővári Anita, +36 30 663 4670, rendezveny@dinpi.hu

Szeptember 8. szombat, 17:00-20:00, Dinnyés

Kisboldogasszony-napi fecskebúcsú

Ezt tartja a régi népi megfigyelés, és valóban: a nálunk fészkelő fecskék nagy csapatokban gyülekeznek ezekben a napokban, és elindulnak a messze Délnek. Velük ismerkedünk a nagy út előtt, testközelből. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☼ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Fenyvesi László, +36 30 663 4630, fenyvesil@dinpi.hu

Szeptember 8. szombat, 9:00-12:00, Göböljárás

Túra a tárnicsok földjén

A Tápiószentmártonhoz tartozó Göböljárás-lápréten ilyenkor nyílnak a kornistárnicsok, vagy, ahogy régen nevezték, az enciánok. Innen rövid túrával meglátogatjuk a Tápiószentmárton Farmostól elválasztó középkori határsáncot. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☼ 1500 és 750 Ft/fő

☛ Vidra Tamás, +36 30 663 4650, tapio@dinpi.hu

Szeptember 15. szombat, 10:00-12:00, Budapest

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NAPJAI – Séta Jókai Mór tündérgertjében

A program során szakvezetéses sétán ismerkedhetünk az írófejedelem egykori birtokával. Csodálatos panoráma, illatozó rózsakert, Jókai által ültetett évszázados fák várják a látogatókat. Előzetes bejelentkezés szükséges! ☼ A részvétel ingyenes!

☛ Kővári Anita, +36 30 663 4670, rendezveny@dinpi.hu

Szeptember 15. szombat, 10:00-16:00, Dömös

Dömösi Zöld Forगतag

A leendő Dunakanyar Látogatóközpont helyén immár sokadik alkalommal rendezzük meg ingyenes rendezvényünket.

A családokat természetismereti vetélkedő, madárgyűrűzés, kézműves foglalkozások, játékok, kisállat-bemutató, valamint Cincér Piac várja. ☼ A részvétel ingyenes!

☛ Kovács Zsuzsanna, +36 30 373 0957, kovacszs@dinpi.hu

Szeptember 15. szombat, 10:00-14:00

KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG NAPJAI – Élet az Öregfaluban

A szüretre kapcsolható ócsai viseletek bemutatója és Terényi Gyöngy „Börbe bújtatva, bőrbe álmódva” című kiállításának megnyitója. ☼ A részvétel ingyenes!

☛ Kormos Rebeka, +36 30 494 3368, ocsaitajhaz@dinpi.hu

További információ:
www.dunaiopoly.hu

A programok változtatásának jogát fenntartjuk.

OLASZORSZÁG

Ente di gestione per i Parchi e la Biodiversità-Romagna

- Carnè e Roulana
- Località Gesso
- Monte Penzola
- Monte Mauro
- Riva di San Biagio

MAGYARORSZÁG

Balaton-felvidéki Nemzeti Park

Igazgatóság

- Bakonyszöcs
- Koloska
- Pécsely
- Tihany

Duna-Ipoly Nemzeti Park

Igazgatóság

- Budai Sas-hegy
- Diósjenő
- Esztergom, Strázsa-hegy
- Főti-Somlyó
- Nagyoroszi

Bükki Nemzeti Park

Igazgatóság

- Bükkzsécsi Ortás
- Bujáki Bokri-hegy
- Cserépfalu környéki erdők
- Felsőtárkányi Barát erdő
- Felsőtárkányi Miklós-völgy
- Óstoros völgy
- Garábi Varjú-hegy
- Gyöngyösi Sár-hegy
- Kerecsendi erdő
- Mátraszentimre, Pallóskút
- Mátraszőlősi Kis-Függő-kő

Projekt neve: Természetvédelmi kezelési eszközök a Natura 2000 területek tölgyerdeinek strukturális és szerkezeti biológiai sokféleségének növelésére

Rövid név: LIFE 4 Oak Forests

Magyar név: Az életteli teli tölgyesekért

Projektszám: LIFE-16/NAT/IT/000245

Honlapcím: www.life4oakforests.eu

AZ ÉLETTELE TELL TÖLGYESEKÉRT

Dióhéjban a LIFE 4 Oak Forests (Az életteli teli tölgyesekért) projektről

A projekt során az európai jelentőségű NATURA 2000-es tölgyerdők biológiai sokféleségének növelését, az erdők szerkezeti és összetételi változatosságának gazdagítását tűztük ki célul, hiszen a változatosság gyönyörködtet.

Természetes tölgyerdők Európában mára már alig maradtak. Az intenzív erdőgazdálkodás és tájhasználat következtében az erdők szerkezeti és faji sokfélesége jelentősen csökkent. Az erdőket járva sok helyen tapasztalhatjuk azt, hogy az állományok jellemzően egykorúak és egy főfafajból állnak: az erdő sudár, a benne lévő életközösség mégis sivár. Ezzel szemben a változatos faj- és korösszetételű erdők számos madár, denevér, rovar és emlős számára nyújtanak otthont. Ki ne szeretne olyan erdőben kirándulni, ahol szól a kakukk, kopácsol a harkály, a mohapárnákon szarvasbogarak viaskodnak vagy éppen hiúz nyomai mentén járhatunk?!

„Az életteli teli tölgyesekért” nemzetközi projekt keretében most lehetőségünk van arra, hogy természetvédelmi beavatkozások segítségével még több élettellel töltsük meg erdeinket!

Főbb természetvédelmi kezeléseink:

- A projekt során olyan mikroélelőhelyeket hozunk létre (pl. odvak, lábón álló holtfák, napsütötte lékek), amelyek mára már jelentősen visszaszorultak, és amelyek számos élőlény számára nyújthatnak fészkelő, búvó- vagy éppen táplálkozóhelyet (lásd bővebben 8-9. oldalon).
- Sok helyen a változatos mikroélelőhelyek kialakításának előfeltételeként először az erre alkalmas tölgyeseket kell kialakítani. A projekt során ezért több százezer kocsánytalan, cser- és molyhos tölgycsemetét ültetünk.
- Összesen 80 hektáron alakítjuk vissza az özönnövényekkel (invazív növényfajokkal) fertőzött, leromlott erdőket életteli tölgyesekké.

Időtartam: A projekt 2017 júliusától 2026 decemberéig tart.

Partnerek: A megvalósításban a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság mellett a Bükk és a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság is részt vesz, és a saját területén hasonló természetvédelmi kezeléseket végez el. A projekt vezetője az olaszországi Emilia-Romagna Biodiverzitás Naturpark.

A szakmai és a társadalmi kapcsolatok elmélyítéséért a WWF Magyarország, illetve az Érmelléki Természetvédelmi és Turisztikai Egyesület felel. A természetvédelmi kezelések ökológiai monitorozását az MTA Ökológiai Kutatóközpont látja el.

Beavatkozási terület: A projekt során Magyarországon 1555 hektáron állítjuk helyre a tölgyes élőhelyeket, Olaszországban pedig 511 hektáron. Tapasztalataink alapján olyan kezelési útmutatót dolgozunk ki, amely további több ezer hektár NATURA 2000 tölgyes természetvédelmi kezeléséhez nyújt majd segítséget.

Az erdők faji és szerkezeti gazdagítása nemcsak a mikroélelőhelyek sokféleségét bővíti, hanem az erdők ökológiai stabilitását is növeli.

Dr. Koncz Péter, partner koordinátor

BÍBOROS KOSBOROK A MOLYHOS TÖLGYEK ALATT

A Sas-hegy hegylábi részein ma is láthatók az egykori molyhos tölgyes erdők maradványai. Ezeknek az erdőknek a jelentősége nemcsak természetvédelmi értékükben áll, hanem abban is, hogy fontos feladatot látnak el a helyi mikroklíma szabályozásában, illetve szűrik és tisztítják a városi levegőt. Ezért is kiemelt szempont *Az életteli tölgyesekért* projekt során az itteni erdők regenerációja, illetve molyhos tölgyek ültetése.

A *molyhos tölgy* könnyen felismerhető a karéjos leveleinek fonákját borító szürkés-bársonyos fedőszőrzetről, az ágain csoportokban növe molyhos kupacsú makkokról, valamint arról, hogy termete alacsony, 4-6 méteres, ágszerkezete pedig girbe-gurba. A Sas-hegyen a molyhos tölgyes karsztbokorerdő képviseli azt a szárazságtűrő és melegkedvelő erdőállományt, amely a legjobban tud alkalmazkodni a helyi időjárási körülményekhez, illetve a klímaváltozáshoz. Ezekre az erdőkre jellemző, hogy lombzatuk csak foltokban záródik, és kisebb-nagyobb gyeppoltok, tisztások teszik változatossá, mozaikossá szerkezetüket.

Ezeken a természetszerű, illetve ma már mesterségesen is fenntartott tisztásokon él egy ritka orchideafaj, a projekt egyik zászlósfaja: a **bíboros kosbor**. Virágzó állapotban viszonylag könnyű felismerni hosszú, 30–60 cm-re növe, egyenes száráról, melynek végén a bíborvörös virágok dús, tömött virágzatot alkotnak. Éppen mostanában, május-júniusban virágzik, így akár szemügyre is vehetjük, de ne tépjük le: *a virág védett!* Virág nélküli állapotában fényes, lándzsás-tojásdad, kicsit a tulipánéhoz hasonló tőleveleiről ismerhető fel. A bíboros kosbor a Sas-hegy körüli kertekben (a kertségben) is megtalálható, aminek megvan az a fontos hatása, hogy ezekben a kertekben nem kell betelepíteni különböző kertészeti fajokat. Ügyelni kell, hogy a még nem virágzó egyedeit ne kaszáljuk le véletlenül, illetve hogy más fajok ne nyomják el. Így magunk is végezhetünk természetvédelmi kertművelést a kertekben!

Dr. Koncz Péter, partner koordinátor

MIN MÚLIK A TÖLGYESEK FAJGAZDAGSÁGA?

A tölgyes erdők még ma is az egyik legnagyobb biológiai diverzitású szárazföldi élőhelyek közé tartoznak Európában, annak ellenére, hogy az elmúlt néhány évszázadban az emberi tevékenység jelentősen átalakította, megtizedelte állományait. Ennek egyik oka, hogy sok célra felhasználható, könnyen elérhető, jó minőségű faanyagot szolgáltatnak. A másik ok, hogy a lakott területek terjeszkedése, az infrastruktúra fejlesztése, illetve a mezőgazdasági tevékenység térnyerése jelentősen csökkentette kiterjedésüket. A tölgyesek természetes állományai mára szinte teljesen eltűntek. Az erdők egykorúvá váltak, fa- és cserjefaj-összetételük elszegényedett, az erdei élővilág számára fontos mikroélőhelyeik megfogyatkoztak vagy eltűntek. Ellenálló képességük legyengült a környezeti hatásokkal, a szélsőséges időjárási viszonyokkal és egyes lombfogyasztó rovarfajok tömeges felszaporodásával szemben. Ezt az is jelzi, hogy egyre gyakrabban hallunk híradást nagy területen ledőlt vagy lombzatukat időlegesen elvesztett faállományokról.

A természetes erdőkben található mikroélőhelyek nagyon sokfélék és számos élőlénynek nyújtanak lakó-, szaporodó-, táplálkozó- vagy éppen búvóhelyet. Sok mikroélőhely magukon a fákon található. Ilyenek a különböző odvak, üregek, vastag, száraz ágak, törzscsonkok, illetve különféle sérülések, repedések, leváló kéregtáblák, dudorok stb.

fekete harkály

Tölgyerdőkben a fekete harkály nagyméretű odvait leginkább különböző elegyfákba ácsolja, például madár-cseresznyébe, hársba, rezgőnyárba, juharba. Ezekbe az odúkba gyakran beköltözik például a macskabagoly, az uráli bagoly, a nyuszt vagy akár a vadmacska is. A kisebb testű tarkaharkályok (például a közép és a nagy fakopáncs) odvait gyakran elfoglalja az örvös légykapó, a seregély, a különböző cinkefajok, a csuszka, az odúlakó denevér és a pele is. A fák törzsein található – általában mechanikai sérülés vagy sebzés nyomán kialakult – nagyobb méretű üregek az erdei sikló kedvelt búvóhelyei. Az élő fán található nagy, korhadó üregekben több ritka szaproxilofág (azaz elhalt faanyagot fogyasztó) bogárfaj is megtelepedik.

erdei sikló

tölgyerdő

vörösbegy

fekvő holtfa csonk

Az erdőszerkezet különböző elemei is élőhelyül szolgálhatnak az erdő életközössége számára. Ilyenek például a kifordult gyökértányérok, melyek az ökörszemnek, vörösbegynek nyújtanak fészkelőhelyet. Egy-egy napsütötte kis lék – ahol többféle virágzó erdei növényfaj telepszik meg és magához vonzza az erdőben élő nappali lepkéket – a földön fészkelő erdei énekesmadaraknak biztosít költőhelyet, éjjel pedig a denevéreknek lesz kedvelt vadászterülete. A letört ágak, gallycsomók vagy egymásra dőlt fák kuszasága kisemlősök (például erdei egér, cickányok, sün, menyét) búvó- és szaporodóhelyei lehetnek.

kifordult gyökértányér

Az *élettel tel* tölgyesekért pályázat keretében olyan ökológiai szemléletű erdőkezelési módszereket dolgozunk ki és alkalmazunk a projekt területein, amelyek segítségével megállíthatjuk a tölgyesek biológiai sokféleségének csökkenését, illetve esetleg meg is fordíthatjuk ezt a folyamatot. Ennek első lépésében – a szakirodalomból és maradvány természetes erdők felmérésével – ismereteket gyűjtünk változatos összetételű és szerkezetű, természetes tölgyerdőkről. Ezek az ismeretek iránymutatásul szolgálhatnak a természetvédelmi célú erdőkezelési beavatkozásokhoz.

Második lépésként a programban kijelölt tölgyes erdőkben megpróbáljuk újra kialakítani a természetes erdőszerkezet elemeit, azaz javítani a fa- és cserjefaj-összetételt, és gyarapítani azoknak a mikroélőhelyeknek a számát, melyek nélkülözhetetlenek a különböző gomba-, növény- és állatfajok számára. Nagy hangsúlyt fektetünk továbbá az erdők természetes megújulásának elősegítésére.

Vannak olyan mikroélőhelyek, amelyeket rövid időn belül, közvetlenül ki tudunk alakítani a beavatkozásokkal, és vannak olyanok, amelyeknek csak elősegítjük a kialakulását. Az előbbire jó példa az álló és fekvő holtfa, facsonk, a leváló kéregtáblák, gyökértányér képzése és a gallycsomók kialakítása. Ilyen továbbá az élőhelyül szolgáló vagy a természetes regenerációt segítő napsütötte kis lékek kialakítása. Ezeket különböző beavatkozások segítségével tudjuk létrehozni; pl. álló holtfát a fa hánccsrétegének gyűrűzésével (lehántásával), míg fekvő holtfát a fa földre döntésével lehet képezni. Az utóbbira, tehát a kialakulásukban csak megsegített élőhelyekre az élő fán holtfarészek kialakítását, vagy a sebzések nyomán lassan kialakuló bekorhadt üregeket említhetnénk példának. Ahhoz pedig évtizedekre van szükség, hogy az idősebb faállományokban az átlagosnál már eleve valamivel nagyobb faegyedek igazi nagyméretű, terebélyes fává fejlődjenek ki, vagy hogy kialakuljon az erdő változatos átmérő- és koreloszlása.

A természetvédelmi erdőkezelés tapasztalatait a természetvédelmi kezelőkkel (a hazai nemzeti park igazgatóságokkal), illetve a védett és/vagy Natura 2000 erdőkben dolgozó erdőgazdálkodókkal is meg kívánjuk ismertetni. Reményeink szerint ezeknek az eredményeknek a szélesebb körű alkalmazása nagyobb területeken megállíthatja az őshonos erdők biológiai sokféleségének csökkenését.

Frank Tamás,
Life 4 Oak Forests erdőkezelési koordinátor,
MTA ÖK Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót

A SAS-HEGYI ERDŐK FEJLESZTÉSE

*Erdőrengeteg
a Sas-hegy hegylábi részén,
jobbra a Szabadság-szobor*

Az *élettel teli tölgyesekért* projekt keretében a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság tölgyesek természetvédelmi kezelését végzi Nagyoroszi, Diósjenő és Esztergom térségében, valamint a Fóti-Somlyón és a Sas-hegy hegylábi részén. A projektterületek közül a Sas-hegy helyzete speciális, mert itt a molyhos tölgyesek helyreállítása mellett parkerdei, rekreációs célú fejlesztésekre és szélesebb körű ismeretterjesztési tevékenységre is készülünk.

Idén a tervezési munkák folynak, a természetvédelmi kezelések és rekreációs fejlesztések 2019-ben kezdődnek el. A kezeléseket fokozatosan és folyamatosan végezzük a projekt teljes időtartama alatt, egészen 2026-ig. A rekreációs fejlesztések várhatóan 2020-ban készülnek el.

Honnan indulunk, merre tartunk?

A Sas-hegy nyugati hegylábi részén az özönnövények, például a bálványfa, az akác, vagy az alásfa eluralkodása, illetve a túlzott cserjésedés csökkenti a terület ökológiai és esztétikai értékét. Ezek az özönnövények homogenizálják az erdő faji és szerkezeti összetételét, sőt rontják is a talaj víz- és tápanyagforgalmát. Az egyre jelentősebb emberi igénybevétel miatt fokozatosan romlik az utak és tisztások állapota. A degradálódás ellenére azonban a hegylábi részek természetvédelmi szempontból még mindig rendkívül értékesek.

A molyhos tölgyes karszt-bokorerdőkre jellemző növények a szőlőművelés elterjedésével vélhetően meghúzódtak az egykori szőlősorok szegélyében, a művelés felhagyása után pedig újra megtalálták otthonukat a területen.

A hegylábi részek rehabilitációja ezeket a meglévő értékeket tekinti kiindulási alapnak. Az özönnövények visszaszorításával a fák alatt megbúvó védett növényeknek, például a **méhbangónak**, a bíboros kosbornak vagy a számarkenyérnek nyújtunk megfelelő életkörülményeket.

A túlzottan elszaporodott cserjék visszaszorításával segítünk megtelepedni a molyhos tölgyesek jellemző kísérő növényzetének és az ehhez kapcsolódó gazdag állatvilágnak.

A fokozatos rehabilitáció során molyhos és kocsánytalan tölgy-, hárs-, vadkörte- és cserszömörce-csemetétet fogunk ültetni. Ahogy az eddigi sikeres tölgycsemete-ültetési munkáinkban, itt is a lakossággal és a helyi civil szervezetekkel karöltve szeretnénk végezni a beültetést és az ápolást – szoros együttműködésben Újbuda Önkormányzatával.

Méhbangó

Rekreációs célú fejlesztések

A természetvédelmi kezeléseket lehetőleg az emberek aktív bevonásával végezzük. Az *élettel teli tölgyesekért* projektterületei közül leginkább a Sas-hegyi rész alkalmas erre, mert ezt a városszövetbe ágyazódott, erősen használt hegylábi részt az itt lakók élénk érdeklődése kíséri: a lakosság és a helyi civil egyesületek már eddig is jelentős szerepet vállaltak a természeti értékek megőrzésében. A munkák előkészítéseképpen már meg is kezdtük az érdeklődő civilek tájékoztatását, és a továbbiakban is egyeztetni kívánunk a Sas-hegy Védő Egyesülettel, a Sas-Liget Egyesülettel, a Sas-hegy Természetvédő és Kertbarát Egyesülettel, valamint a Sas-hegy Barát Kertek érdeklődő fenntartóival. A megőrzésen kívül minőségi lehetőséget kívánunk teremteni az embereknek arra, hogy kikapcsolódhassanak és élményeket gyűjthessenek a természetben.

A Sas-hegy nyugati lábánál nemcsak természetvédelmi kezeléseket fogunk végezni, hanem szelíd megoldásokkal rekreációs teret is szeretnénk létesíteni és ennek révén új ismerteket nyújtani az ide látogatók számára. A molyhos tölgyes erdők ugyanis nemcsak biológiai szempontból értékesek, mint a leromlott állapotú erdők, hanem rekreációs célokra is alkalmasabbak. A most „kutyafuttatónak” nevezett tisztáson padokat, asztalokat, pihenőket tervezünk kihelyezni. Helyet kap majd egy interaktív, szemléletformáló, játékos elemekből álló tanösvény is, amelyet végigjárva jobban meg lehet ismerni az élettel teli, sokszínű erdők ökológiai jelentőségét. A projekt tervei közt szerepel a sétautak állapotának javítása és egy futókör létesítése is. Fontos leszögezni, hogy a projekt nem hivatott minden helyi problémát (például a parkolók állapotát) megoldani, sem a tájban rejlő ezerféle lehetőséget kiaknázni. Az *élettel teli tölgyesekért* projekt csupán egy szelete a térség organikus fejlődésének, mely az Újbuda Önkormányzatának terveiben szereplő, szintén rekreációs célú fejlesztésekkel összhangban fog megvalósulni.

Újbuda Önkormányzata közösségi teret fejleszt

Az önkormányzat a Sas-hegy hegylábi részén közösségi teret kíván kialakítani, amely egyúttal mintakertként is szolgál. A bemutatókert célja a Sas-hegy honos növényeinek, állatainak és természeti értékeinek megjelenítése úgy, hogy azzal inspirációt nyújtson a környező kertek tulajdonosainak. A közösségi kertben sütő-bográcsozó helyet, piknikasztalokat és padokat, vízvételi helyet, esőbeállót, szerszámtárolót alakítanak ki. Az Önkormányzat úgy kívánja megvalósítani a fejlesztéseket, hogy azok minimális környezeti terheléssel járjanak, így például biovécét terveznek és az új kandeláberekhez szükséges energiát napelem fogja termelni. A kialakításnál figyelembe veszik a meglévő természeti értékeket, és csak őshonos, tájba illeszkedő növényeket ültetnek. A gyerekek számára játszótéri elemeket helyeznek ki hintával, mókuserékkel és függőágygal. A közösségi kert nem csak szórakozást fog nyújtani, hanem a Berkenye tanösvény és a táblákkal ellátott fűvészkert ismeretszerzési lehetőséget is kínál majd.

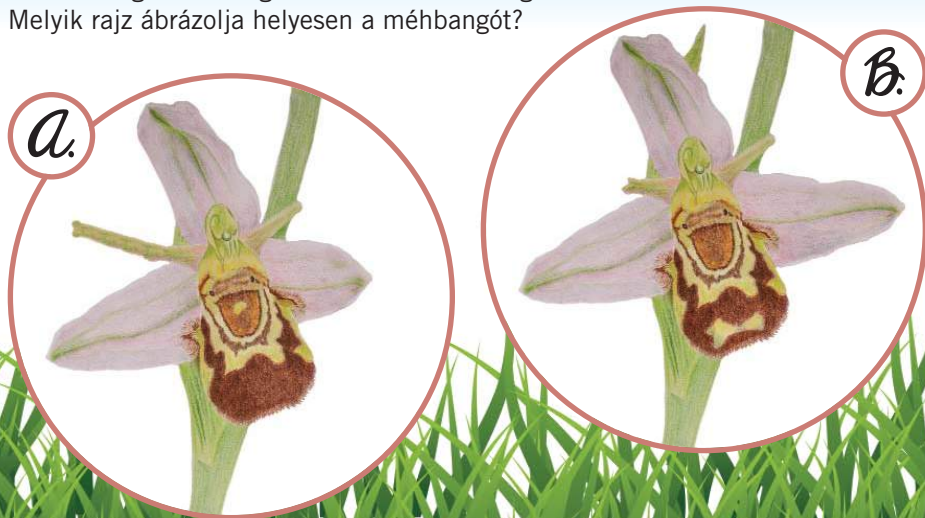

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság és az Újbudai Önkormányzat rekreációs célú fejlesztései várhatóan 2019 és 2020 között valósulnak meg. Ugyanekkor elkezdődnek a természetvédelmi kezeléseket is, az ültetett csemeték közül azonban majd csak 50–100 év múlva fog kibontakozni álmaink molyhos tölgyes parkerdeje. Addig még sok munka vár ránk és utódainkra...

Dr. Koncz Péter,
partner koordinátor

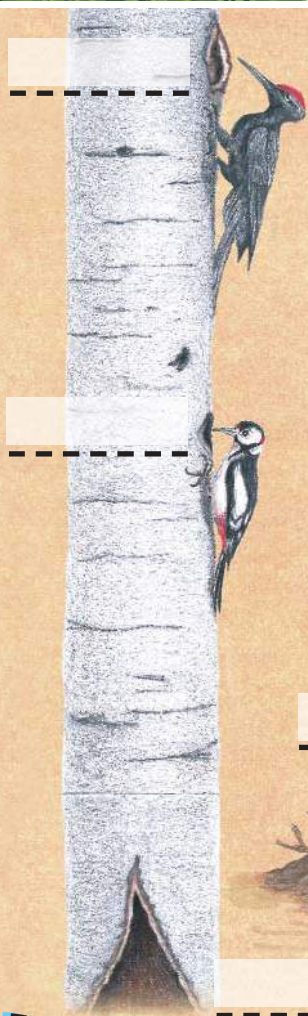
A Sas-hegy lábánál nyílik a fokozottan védett méhbangó.
Keresd meg a két virág között az 5 különbséget!
Melyik rajz ábrázolja helyesen a méhbangót?

A megoldásokat, küldd el e-mailben, neved és címed pontos feltüntetésével!
A helyes megfejtők között három DINPI-s ajándék-csomagot sorsolunk ki.

E-mail címünk: lichterk@dinpi.hu
Beküldési határidő: **2018. szeptember 15.**

Előző számunk megfejtései:
Határozó: a) bogárlárva, b) kérészlárva, c) pióca, d) szitakötő lárva, e) vízi bogár
A Jági-tó élővilága: tövisszűrő gébics 1-C, szürke gém 2-D, mocsári teknős 3-A, barna varangy 4-B, vízisikló 5-E, piros hasú unka 6-F

Melyik állat hol talál magának bűvőhelyet?

Írd az állat számát a megfelelő helyre!

A megoldásban segít, ha elolvasod a cikket a 8-9. oldalon.

KERESD A CINCÉRES TERMÉKEKET!

Lepd meg családtagjaidat, barátaidat vagy akár saját magadat egy igazi cincéres ajándékkal! Zöld Boltunkban (Budapest XII., Költő utca 21.) és bemutatóhelyeinken személyesen veheted kézhez a legújabb nemzeti parkos szuveníreket. A teljes kínálatunkért és a rendelési információkért látogass el weboldalunkra!

FRANCIA KÁRTYA

Nemzeti parkunk növényeit, lepkéit és védett madarait bemutató francia kártyacsomagok Zsoldos Márton és Kókay Szabolcs művészi festményeivel.

Gyártó: PIATNIK. Ár: 1100 Ft; két csomag ára: 2000 Ft.

Hiúz Ház - Erdei Iskola és Látogatóközpont Királyréten

Erdei iskolánkban iskolai és óvodai csoportoknak szállással egybekötött változatos programokat biztosítunk. A helyszínen interaktív kiállítás és tanösvény is várja az érdeklődőket.

Látogatható: H-Sze csak csoportoknak, bejelentkezéssel. Cs-P 9:00-15:00, Szo-V és munkaszüneti napokon 9:30-17:00.

Cím: 2624 Szokolya, Királyrét

Megközelítés: Kismarosról Erdei vasúttal vagy Volánbusszal.

Információ: erdei iskola: Takáts Margit, 06 27 585 625; látogatóközpont: Sevcsik András, 06 30 238 0063

E-mail: kiralyret@dinpi.hu vagy hiuzhaz@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

Pilisi Len Látogatóközpont

Kiállítás mutatja be a Szénás-hegycsoport természeti értékeit. A Nagy-Szénás és a Sisakvirág tanösvény bejárásához szakvezetés, a Jági tanösvény bejárásához természetvizsgáló hátizsák igényelhető.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

Megközelítés: Budapest Árpád hídtól távolsági busszal a pilisszentiváni polgármesteri hivatalig, onnan 3 perc gyalog.

Telefon: Becsei Katalin, 06 30 5111 802

E-mail: pilisilen@dinpi.hu

www.dunaipoly.hu

Kököröcsin Ház

Természetismereti programokat kínálunk iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki” út kereszteződésében.

Telefon: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614 vagy 06 33 435 015, **E-mail:** nemethsz@dinpi.hu

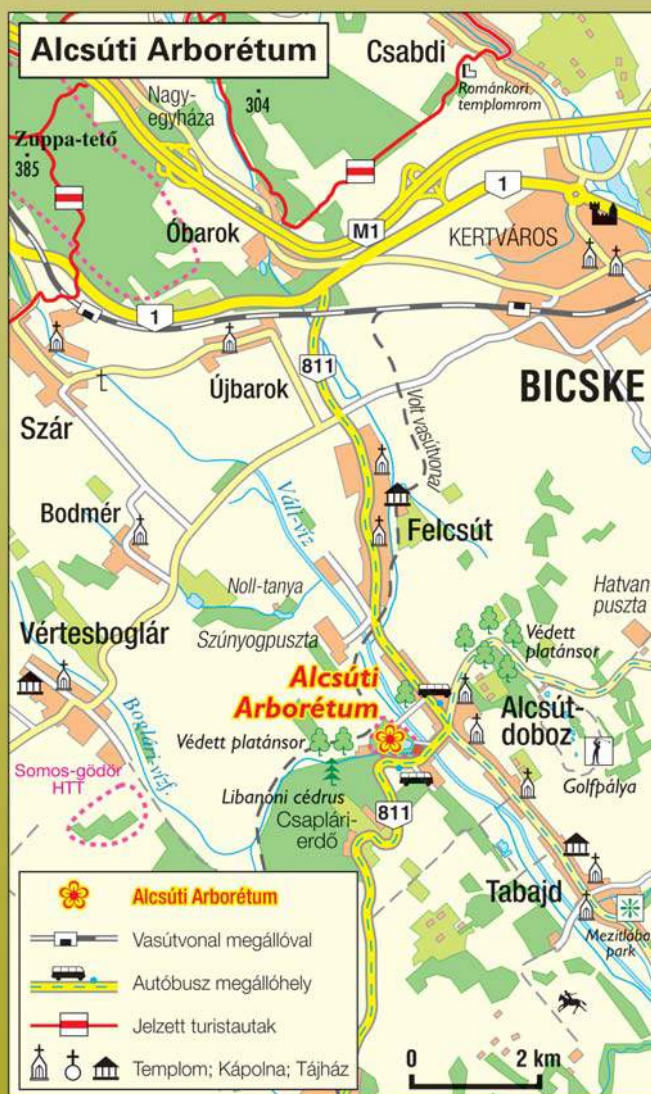
www.dunaipoly.hu

Alcsúti Arborétum

Látogatható: mindennap, 10-18 óráig. Viharos időben az arborétum zárva tart.

Telefon: 06 22 353 219

www.dunaipoly.hu

Sas-hegyi Látogatóközpont

Látogatható: március 1.-november 4.
Keddtől vasárnapig és munkaszüneti napokon 10-18 óráig.

Terepi vezetés: keddtől péntekig igény szerint, szombat-vasárnap 11-17 óráig óránként.

Cím: Bp. XI. ker., Tájék u. 26.

Telefon: Csóka Szilvia,
06 30 408 4370

E-mail: sashegy@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével minden nap 10:00–16:15 óráig.

Cím: Bp. II. ker., Szépvölgyi út 162.

Telefon: 06 1 325 9505

E-mail: palvolgy@dinpi.hu

Szemlő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével minden nap 10-16 óráig.

Cím: Bp. II. ker., Pusztaszeri út 35.

Telefon: 06 1 325 6001

E-mail: szemlohegy@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

Ócsai Tájháza és Turján Ház

Látogatható: február 1.-november 25.
Sze-P 9-16 óráig, hétfőig és ünnepnapokon 10-17 óráig.

Kedden csak előre bejelentkezett csoportokat fogadunk, hétfő szünnap.

Cím: Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

Telefon: Kormos Rebeka,
06 30 494 3368

E-mail: ocsaitajhaz@dinpi.hu

www.dunaiopoly.hu

